

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

УДК 330.322.001.8

ОНИЩЕНКО Володимир Олександрович

**ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ
ПОЛІТИКИ РЕГІОНУ**

Спеціальність 08.10.01 – Розміщення продуктивних сил і
регіональна економіка

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Донецьк – 2002

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Інституті економіко-правових досліджень НАН України (м. Донецьк).

Наукові консультанти: доктор економічних наук, професор

Фінагін Валентин

Вікторович,

Інститут економіко-правових досліджень НАН України,
заступник директора (м. Донецьк)

доктор економічних наук, професор

Аміган Веніамін Наумович,

Донецьке акціонерне науково-комерційне товариство “ДАНКО”,
перший віце-президент (м. Донецьк)

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор, академік НАН України
Долішній Мар'ян Іванович,

Інститут регіональних досліджень НАН України, директор (м. Львів)

доктор економічних наук, професор
Тимчук Микола Федорович,
Інститут муніципального менеджменту та бізнесу, ректор (м. Київ)

доктор економічних наук, професор
Янукович Віктор Федорович,
Донецька обласна державна адміністрація, голова (м. Донецьк)
Рада з вивчення продуктивних сил України

Провідна установа –
НАН України (м. Київ).

Захист відбудеться " 19 " лютого 2002 р. о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 11.170.01 в Інституті економіко-правових досліджень НАН України за адресою: 83048, м. Донецьк, вул. Університетська, 77.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Інституту економіко-правових досліджень НАН України за адресою: 83048, м. Донецьк, вул. Університетська, 77.

Автореферат розісланий " 10 " січня 2002 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Граніш В.В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Десятилітній досвід соціально-економічних перетворень в Україні свідчить про закономірність та дієвість обраного шляху розвитку українського суспільства на межі ХХІ століття. Роздержавлення всіх сфер соціально-економічного життя в країні, визначення та реалізація на практиці різних форм власності та господарювання, приватизація, створення механізму контролю за грошовою масою в державі через дворівневу банківську систему та інші заходи структурних перетворень вивели Україну на рівень Європейських держав. Разом з тим, при розробці ефективних форм господарювання та управління в багатьох випадках на загальнодержавному та регіональному рівнях бракує достатнього наукового обґрунтування заходів та напрямків їх застосування.

Особливістю сучасного етапу реформування є необхідність розробки науково обґрунтованих заходів ефективного впровадження економічних важелів соціально-економічного розвитку суспільства на регіональному рівні. Цей процес відбиває закономірність і послідовність у проведенні реформ, свідчить про реалізацію принципів демократизації в господарському житті держави та на всіх рівнях управління.

Поглибленого дослідження вимагають економічні процеси на регіональному рівні.

Сучасний етап перетворень в Україні передбачає глибоку наукову розробку й обґрунтування сутнісних основ економічних процесів у регіонах країни. Закономірним фактором у процесі формування дієвого й ефективного економічного механізму розвитку регіонів країни є інвестиційна діяльність суб'єктів господарювання.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю розв'язання проблеми науково-прикладного обґрунтування механізму формування інвестиційної політики на регіональному рівні. Науковий підхід до пізнання сутнісних основ інвестиційної політики у регіонах закономірно містить методологічне обґрунтування формування інвестиційної політики з переходом до практичних розробок і висновків. Системний та комплексний науковий підхід до розв'язання проблеми формування інвестиційної політики у регіонах України пояснюється необхідністю розробки її діючого механізму з урахуванням ефективних факторів її формування, принципів управління й напрямів розвитку.

У період трансформаційних змін в Україні за 1990-2001 роки в економічній науковій

літературі одержали широке обґрунтування підходи до розв'язання проблем формування економічних відносин у цілому на регіональному рівні. Проведені дослідження ґрунтуються на різноманітних концепціях територіального устрою, розміщення продуктивних сил і інвестицій. Їх результати відбиті в наукових працях О. М. Алімова, О. І. Амоші, В. М. Василенка, В. М. Гесця, Б. М. Данілішина, М. І. Долішнього, С. І. Дорогунцова, О. В. Кужель, В. І. Лисицького, І. І. Лукінова, В. К. Мамутова, М. Д. Пістуна, М. Д. Прокопенка, О. А. Слюсаренка, М. Ф. Тимчука, В. В. Фінагіна, М. Г. Чумаченка, В. Ф. Януковича та ін.

У цьому зв'язку послідовним розвитком розробок учених у галузі регіональної економіки є постановка проблеми та її розв'язання шляхом обґрунтування наукових основ формування ефективної регіональної інвестиційної політики в Україні. Це відповідає сучасним принципам реформування, що відображені в Указі Президента України “Про заходи щодо поліпшення інвестиційного клімату в Україні”, спрямованому на розробку “Програми розвитку інвестиційної діяльності в Україні на 2002-2010 роки”.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наукове дослідження було виконано згідно з планами науково-дослідних робіт Інституту економіко-правових досліджень НАН України за 1999-2001рр., відповідно:

до проблеми 4.2.1.6 “Економічні проблеми розвитку регіонів. Розміщення продуктивних сил”, виконаної за постановою Бюро Відділення економіки НАН України від 07.05.1997 р. (протокол № 5), включеної до плану НДР ІЕПД НАН України під шифром 3.1.10.9 теми “Економіко-правове забезпечення управління розвитком великого регіону”

(ДР № 0197U14780), в рамках якої здобувачем в якості співвиконавця запропонований механізм комплексного оцінювання соціально-економічного потенціалу великого регіону; до проблеми 4.2.1.6 “Економічні проблеми розвитку регіонів. Розміщення продуктивних сил”, виконаної за постановою Бюро Відділення економіки НАН України від 12.09.2000 р. (протокол № 3), включеної до плану НДР ІЕПД НАН України під шифром 3.1.10.16 теми “Місто в системі реструктуризації господарського комплексу регіону” з підтемами:

“Управління розвитком малого і середнього бізнесу в господарському комплексі міста” й “Розробка показників оцінки рівня малого і середнього бізнесу в господарській діяльності міста” (ДР № 0100U004746), в рамках якої здобувачем в якості співвиконавця підготовлене і представлене економічне забезпечення вирішення проблеми системного аналізу підприємств малого і середнього бізнесу у господарській діяльності міста. Матеріали дослідження використані в розробці цих тем.

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційної роботи є розв'язання проблеми науково-методологічного обґрунтування і розробка механізму формування збалансованої інвестиційної політики в регіонах, теоретичне обґрунтування форм ефективного залучення інвестицій та управління інвестиційними процесами регіону.

Для досягнення сформульованої мети були поставлені і вирішені наступні основні завдання:

представлено методичну основу розробки ефективної інвестиційної політики в Україні на регіональному рівні;

визначено механізм впливу державних інвестицій на збалансованість валового внутрішнього продукту регіону;

визначено основні напрями вдосконалення впливу банківського капіталу на інвестиційний процес у регіонах України;

надано кількісну оцінку факторам рівноваги інвестиційного ринку на регіональному рівні;

надано обґрунтування ефективних факторів управління розміщенням інноваційних коштів;

обґрунтовано принципи визначення регіонів пріоритетного розміщення інвестицій;

представлено і надано обґрунтування можливих форм ефективного залучення інвестицій на територію регіонів України;

представлено розрахунок мультиплікатора інвестицій в регіонах України і визначено його роль у прогнозуванні розміщення інвестицій на територіях України; надано оцінку факторам рентабельного залучення інвестицій у регіони; надано оцінку загальноекономічного розвитку регіонів щодо рівня їх інвестиційного залучення;

представлено прогнозну економіко-математичну модель розвитку регіону.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є фактори забезпечення збалансованої інвестиційної політики на регіональному рівні.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є економічний потенціал регіонів в їх галузевому розрізі, рівень та динаміка валового внутрішнього продукту, державний та регіональні бюджети, джерела їх наповнення та інвестиційного забезпечення виробничих структур у регіонах України.

Методологія і методи дослідження. Методологічною основою дослідження є система економічних законів та категорій ринкової економіки, що визначають механізм пізнання інвестиційного процесу на регіональному рівні. Прикладною складовою методологічної основи проведеного дослідження стало використання статистичного матеріалу загальнодержавного рівня і соціально-економічного становища регіонів України. За основу способу пізнання закономірностей інвестиційного процесу й особливостей формування інвестиційної політики на регіональному рівні прийнято метод визначення потенційного рівня показників рівноважного зростання валового внутрішнього продукту на відносно відособленій території. При цьому враховується, що оцінка рівноважного продукту через зворотний функціональний зв'язок дає можливість визначення потенційного рівня сукупних інвестицій, а також сукупного споживання, чистого експорту й інвестиційних витрат державних і регіональних органів влади на території окремого регіону.

Використання вищезгаданого методологічного підходу в дослідженні дало можливість забезпечити механізм цілісного пізнання сутнісних основ інвестиційного процесу в межах відособленої території у період трансформаційних процесів в Україні і визначити ефективні форми відродження інвестиційної політики на регіональному рівні.

Організаційним забезпеченням прикладного характеру застосованого методологічного підходу є обґрунтування та реалізація на його основі практичних заходів регулювання інвестиційної політики на регіональному рівні з боку територіальних органів державної влади й місцевого самоврядування.

Інформаційною основою дослідження є результати фундаментальних досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених у галузі розміщення продуктивних сил та регіональної економіки, провідних наукових центрів із проблем формування інвестиційної політики й оцінки прикладних факторів підвищення ефективності інвестиційної політики на регіональному рівні.

Системний характер методологічного забезпечення виконаного дослідження поглиблений завдяки застосуванню методів комплексного аналізу економічних і соціальних явищ, синтезу їх результатів, економічного моделювання на основі логічних побудов. Для обробки вихідних матеріалів використовувалися: прийоми порівняльного та статистичного аналізу, які дозволили об'єктивно відобразити динаміку інвестиційних процесів на регіональному рівні; методи логічного узагальнення, за допомогою яких була забезпечена послідовність проведення наукового дослідження; методи економіко-математичного моделювання, які забезпечили наукову обґрунтованість відповідних позицій щодо формування збалансованої інвестиційної політики окремого регіону.

У дисертації використані Закони України, Укази Президента України, Постанови Кабінету Міністрів України, розпорядження і накази органів державної адміністрації і місцевого самоврядування, що стосуються економіки країни в нових умовах розвитку.

Наукова новизна отриманих результатів. Наукова новизна результатів дослідження проблеми формування інвестиційної політики на регіональному рівні полягає в наступному:

уперше визначено і представлено обґрунтування принципів розв'язання проблеми впливу розміщення продуктивних сил на динаміку інвестиційних процесів на регіональному рівні; уперше запропоновано вирішення проблеми формування інвестиційної політики регіону на основі застосування принципу рівноваги валового внутрішнього продукту регіону; розроблено та реалізовано розрахунок мультиплікатора інвестицій регіону з визначенням рівня граничної схильності до споживання і нагромадження; доведено ефективність форм управління інвестиційною політикою регіону на основі використання вперше розрахованого для досліджуваного регіону мультиплікатора інвестицій;

розроблено механізм прогнозування інвестицій на регіональному рівні на базі застосування математичних і статистичних методів моделювання. Механізм використаний при розробці "Довгострокової програми залучення інвестицій у розвиток економіки Полтавської області до 2005 року";

визначено фактори та обґрунтовано принципи розв'язання проблеми створення діючого механізму впливу на інвестиційну політику в регіоні з боку органів державної виконавчої влади і місцевого самоврядування;

дано оцінку й представлено обґрунтування механізму регулювання інвестиційного процесу на регіональному рівні на основі врахування економічних законів, що визначають сукупний попит та сукупну пропозицію;

обґрунтовано і доведено ефективність математичної моделі оптимізації регіонального управління інвестиційними процесами.

Практичне значення отриманих результатів. Практичне значення отриманих результатів проведеного дослідження полягає в тому, що теоретичні положення, викладені здобувачем, і захищаються в дисертаційній роботі, доведені до рівня конкретних практичних пропозицій і рекомендацій. Вони створюють умови для подальшого розвитку нового напрямку в теоретичних і прикладних дослідженнях проблем забезпечення ефективного інвестиційного механізму на регіональному рівні, що враховує інвестиційну привабливість регіону, рівень потенційної можливості джерел інвестицій у регіонах, наявність матеріальних, трудових, фінансових ресурсів, інвестиційну можливість бюджетної системи регіонів.

У результаті дослідження розроблені та реалізовані методи забезпечення ефективної інвестиційної політики на регіональному рівні, у тому числі:

обґрунтовано нові напрями механізму пізнання інвестиційних явищ і їх ефективної реалізації в Україні на регіональному рівні;

обґрунтовано способи розв'язання проблеми забезпечення збалансованої інвестиційної політики на регіональному рівні;

запропоновано математичний підхід до розв'язання проблеми оптимізації моделі інвестиційного розвитку регіону;

представлено обґрунтування принципово нового механізму оцінки інвестиційної політики в Україні на регіональному рівні;

розроблено й обґрунтовано напрями вдосконалення нормативної і правової бази інвестиційної політики в Україні та регіонах;

визначено зміст механізму впливу іноземних інвестицій на рівновагу інвестиційного ринку в регіоні;

обґрунтовано механізм забезпечення рівноваги інвестиційного ринку в умовах впливу бюджетно-фінансових факторів;

дано оцінку факторів розміщення інвестиційних ресурсів у процесі формування інвестиційної політики в регіоні;

розроблено і представлено напрями вдосконалення правових основ управління розміщенням інвестицій на регіональному рівні; запропоновані дисертантом рекомендації з удосконалення інвестиційної політики регіону використані в господарській діяльності органів державного управління на регіональному і загальнонаціональному рівнях, а також у господарській діяльності підприємств Полтавської області;

окремі положення дисертації покладені в основу навчального посібника для студентів вищих учбових закладів "Основи банківської справи", що навчаються за спеціальностями "Економіка підприємств", "Облік і аудит", при підготовці робочих програм, матеріалів лекцій і семінарів, курсового та дипломного проектування з дисциплін "Економіка промисловості", "Менеджмент організацій", "Банківська справа".

Усі результати наукового дослідження отримані автором особисто. Вони можуть бути використані при прийнятті рішень і розробці програми інвестиційного й інноваційного розвитку центральними та регіональними органами виконавчої влади, при розробці й удосконаленні законодавчих і нормативних актів у сфері інвестиційної діяльності, фахівцями в галузі розміщення продуктивних сил та регіональної економіки, в практичній і науковій діяльності.

Особистий внесок здобувача. Особистий внесок здобувача полягає в науковому обґрунтуванні впливу соціально-економічних регіональних факторів на формування ефективної інвестиційної політики регіону в період трансформації соціально-економічних явищ в Україні.

У дисертаційній роботі здобувачем уперше визначений механізм впливу факторів розміщення продуктивних сил на інвестиційну політику окремого регіону.

Уперше на прикладному рівні здобувачем здійснений розрахунок мультиплікатора інвестицій досліджуваного регіону з урахуванням граничної схильності до споживання і граничної схильності до накопичення.

У дисертаційній роботі обґрунтовані методи моделювання рівновагової інвестиційної політики регіону, які полягають у поєднанні матричного і функціонального аналізу інвестиційних явищ.

Розроблено та доведено механізм розв'язання проблеми забезпечення збалансованості бюджету окремого регіону з урахуванням його інвестиційної складової.

Обґрунтовано зв'язок зростання валового внутрішнього продукту регіону залежно від сукупних інвестицій.

Апробація результатів дисертації. Результати проведеного дослідження були представлені автором і схвалені на науково-практичних конференціях і семінарах: міжнародній науково-практичній конференції "Проблеми інвестиційного менеджменту в Україні" (м. Київ, 1999 р.); Міжнародній зустрічі ділових кіл "Схід – Захід, Європа – Азія" (м. Київ, 2000 р.); конференції Києво-Могилянської академії (м. Київ, 2000 р.); п'ятій міжнародній науковій конференції "Проблеми економічної інтеграції України в Європейський Союз: Європейські студії по програмі ЄС "Tempus" (Ялта – Форос, 2000 р.); міжнародній науково-практичній конференції "Проблеми планування промислового виробництва в умовах ринкової економіки" (м. Хмельницький, 2000 р.); I міжнародному науково-практичному семінарі "Прогностичні оцінки й аналіз впливу діяльності спільних і багатонаціональних компаній на економіку України" (м. Полтава, 2000 р.); II Всеукраїнській науково-практичній конференції "Удосконалення механізму управління великим промисловим бізнесом в умовах реформування економіки України: теорія і практика" (м. Запоріжжя, 2000 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції "Шляхи зміцнення фінансово-економічної самостійності регіонів України" (м. Дніпропетровськ, 2000 р.); шостій міжнародній науковій конференції – літній школі "Проблеми економічної інтеграції України в Європейський Союз: Європейські порівняльні студії" (Ялта – Форос, 2001 р.); науково-практичному семінарі "Прикордонне

економічне співробітництво та його роль в інтеграційних процесах між Україною і Росією" (м. Суми, 2001 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції "Підвищення ролі фінансових відносин у комплексному соціально-економічному розвитку регіону" (м. Дніпропетровськ, 2001 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції "Економічні проблеми розвитку регіонів та підприємств на початку XXI століття" (м. Полтава, 2001 р.).

Публікації. Основні ідеї, положення і результати досліджень представлені в 34 опублікованих роботах (із них: дві особисті монографії, 27 статей у провідних наукових фахових виданнях), загальний обсяг публікацій 78,2 друк. арк., з них 77,2 друк. арк. належать особисто автору.

Структура й обсяг роботи. Дисертація складається із вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел із 275 найменувань і містить 429 сторінок, включає 57 таблиць, 39 рисунків, 11 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У *вступі* розкрито актуальність теми, об'єкт, предмет, мета та задачі дослідження, методичне, методологічне та інформаційне забезпечення, зв'язок роботи з дослідженнями Інституту економіко-правових досліджень НАН України, практичне використання результатів дослідження.

Розділ 1. Методологічні основи дослідження інвестиційного процесу. Розв'язання проблеми формування інвестиційної політики на регіональному рівні розглядається як двосдине завдання обґрунтування сутності інвестиційного процесу і форм реалізації територіального фактора в господарському механізмі країни. Регіон як економічну категорію на рівні понять правомірно визначити за допомогою трьох складових: регіон соціальний визначається як історично сформована територіальна спільність, що відрізняється характерними традиційними, соціально значимими властивостями; регіон економічний – це відтворювальна одиниця з характерною виробничою спеціалізацією і відносно відособлена в міжнародному поділі праці; регіон природно-ресурсний визначається специфікою й оцінкою природних умов відтворення.

Перехід від понятійного до категоріального рівня узагальнення властивостей регіонального явища зумовлює визначення, згідно з яким регіон – це історично сформована територіальна спільність із властивою їй специфікою відтворювального процесу, розміщення ресурсного потенціалу й адекватною системою управління. Обґрунтування передумов виділення регіональної ланки та її оптимальний рівень у структурі господарського комплексу України забезпечено на основі двох підходів: перший – оснований на тому, що об'єктивною передумовою виділення регіональної ланки в структурі господарського комплексу України є закономірності історичного розвитку і практика розміщення продуктивних сил; другий підхід базується на обґрунтуванні передумов виділення й обґрунтуванні регіональної ланки за допомогою сутнісного пізнання даного явища.

Пізнання сутності основ прояву регіональних факторів на загальноекономічному рівні визначає системний і цілісний підхід до обґрунтування механізму формування ефективної інвестиційної політики на регіональному рівні. Розв'язання проблеми формування ефективної інвестиційної політики на загальнодержавному рівні в узагальненому вигляді закономірно передбачає аналіз факторів її забезпечення на рівні окремих регіонів України. Обґрунтування закономірних особливостей інвестиційного процесу ґрунтується на оцінці інвестиційної привабливості регіонів України для вітчизняних і іноземних інвесторів, оцінці виробничого потенціалу регіонів, оцінці рівня загальноекономічного розвитку регіонів України, врахування середнього рейтингу інфраструктури регіонів України на

ступінь ефективності розміщення інвестицій щодо показників рівня розвитку ринкових відносин, екологічних і промислових ризиків.

На основі узагальнення показників по всіх регіонах України закономірне припущення про пріоритети інвестиційної привабливості регіонів України, врахування яких за рівнем іноземних інвестицій на 01.01.2000 року варто виділити так: м. Київ – 31,7 %; Київська область – 8,2 %; Донецька область – 7,9 %; Запорізька – 6,6 %; Полтавська – 6,3 %; Дніпропетровська – 5,5 %; Одеська – 5,4 %; АР Крим – 4,1 %.

За питомою вагою на одного мешканця України припадає 64,8 долара США прямих іноземних інвестицій. Місто Київ і Київська область займають перше й друге місця серед регіонів України за рівнем інвестицій на душу населення (392 і 143 дол. США відповідно). Третє місце за цим показником посідає Полтавська область (122 дол. США), потім – Запорізька (106 дол. США), Черкаська (71 дол. США) та Одеська (69 дол. США). В інших регіонах цей показник нижче від середньоукраїнського. Найнижча забезпеченість прямими іноземними інвестиціями на душу населення в Хмельницькій (9 дол. США) і Вінницькій (7 дол. США) областях.

При аналізі ефективності інвестиційної привабливості враховується рейтинг регіонів України за рівнем розміщення інвестицій. За результатами 2000 року провідні місця за рівнем розміщення інвестицій належали: Київській області і м. Києву – 1-е місце; Донецькій області – 2-е місце; Полтавській області – 3-є місце.

Державні пріоритети інвестиційного процесу визначені Указом Президента України "Про додаткові заходи по збільшенню надходжень інвестицій в економіку України", відповідно до якого на рівні Кабінету Міністрів України, центральних і місцевих органів влади передбачається забезпечити збільшення надходжень інвестицій в економіку України.

Розв'язання даної проблеми забезпечується наступними заходами:

зміцненню економічних, правових і організаційних умов діяльності інвесторів в Україні з метою збільшення обсягів інвестицій в економіку України й, у першу чергу, в пріоритетні галузі;

недопущення порушень прав інвесторів та сприяння їм у відновленні порушених прав; забезпечення відкритості, прозорості і послідовності процесу приватизації державного майна з метою сприяння залучення інвестицій.

Розв'язання проблеми наукового обґрунтування механізму формування інвестиційної політики на регіональному рівні закономірно передбачає визначення дієвих важелів забезпечення її ефективності. Системний підхід до пізнання сутнісних основ інвестиційної політики враховує взаємодію джерел інвестицій, з одного боку, й оцінку факторів їх розміщення на території регіону – з іншого. Як джерела інвестицій на загальнодержавному і регіональному рівнях передбачається три складових, а саме: суб'єкти господарювання; державний і регіональний бюджети; особисті доходи громадян. Забезпечення інвестиційними ресурсами з боку особистих доходів громадян на сучасному етапі трансформаційних процесів в Україні малоефективне у зв'язку з недостатнім рівнем сукупних власних доходів, структури власного споживання, рівня процентної ставки (табл. 1).

Таблиця 1. Структура витрат населення України у відсотках до грошових доходів

	Роки	Показники	1990	1996	1997	1998	1999	2000
Купівля товарів і оплата послуг	78,3	68,1	65,1	63,3	70,4	71,5		
Обов'язкові платежі та добровільні внески			11,0	9,7	12,3	13,7	14,1	14,0
Приріст вкладів у комерційні банки і купівля цінних паперів					10,7	8,0	5,2	5,4
	8,2							6,4
Придбання іноземної валюти	–	14,2	17,4	17,6	9,1	6,3		

Дані табл. 1 свідчать про недовіру громадян до фінансово-кредитних установ наприкінці 1990-х років. Незначне зростання грошових вкладів населення у фінансово-кредитні установи після грошової реформи було припинене фінансовою кризою другої половини 1998 року. Підтвердженням цьому є постійне зростання витрат на купівлю іноземної валюти. Цей факт свідчить про високий рівень інфляційних очікувань населення України. В окремих регіонах України визначається позитивний ефект доходів і витрат населення на інвестиційний процес на початку 2000-х років, зокрема у Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Київській, Львівській, Одеській, Полтавській, Харківській областях і місті Києві.

Оцінка потенційної можливості державного і регіонального бюджетів при розв'язанні проблеми забезпечення джерел інвестування та їх ефективного розміщення в регіоні визначається з використанням закону А. Вагнера. Відповідно до цього закону державні витрати в країнах, де розвивається промисловість, повинні виростати в більшій мірі, ніж загальні обсяги виробництва і національні доходи.

Застосування закону А. Вагнера передбачає ту особливість, що в його формулюванні економічне зростання враховується як факт. Тому, виходячи із соціально-економічної проблеми забезпечення такого зростання, правомірним є застосування науково-прикладних розробок Дж. М. Кейнса. У даному випадку логічним є використання принципів його теорії, що характеризують провідний вплив інвестиційного фактора на валові показники розвитку економічної сфери суспільства.

Об'єднання вищезгаданих теорій і принципів аналізу в специфічних умовах регіонального розвитку України стало основою визначення пріоритетних складових програм інвестиційного й інноваційного розвитку регіонів, зокрема нової редакції "Довгострокової програми залучення інвестицій у розвиток економіки Полтавської області до 2005 року". Розв'язання проблеми сутнісного змісту інвестиційних процесів у формі інвестиційної політики на регіональному рівні закономірно передбачає визначення граничної ефективності інвестицій. На рис. 1 представлена графічна інтерпретація економічного закону (зниження прибутковості інвестицій), що виступає проявом найбільш загального економічного закону – закону зниження граничної продуктивності факторів виробництва.

де, $r(I)$ – функція, яка показує залежність дохідності інвестицій від їх насичення на окремому об'єкті або в цілому на окремій території.

Рис. 1. Динаміка граничної ефективності інвестицій

Головними висновками на рівні методологічного обґрунтування інвестиційного процесу є наступні:

1. Формування діючої інвестиційної політики на регіональному рівні нерозривно зв'язане з визначенням сутності категорії "регіон" і факторів виділення регіональної ланки в господарському комплексі країни.
2. Розв'язанням проблеми формування ефективної інвестиційної політики на регіональному рівні є науково обґрунтований підхід до забезпечення умов залучення інвестицій у пріоритетні галузі економіки.
3. Зростаюча роль коштів населення регіонів визначає структуру і механізм управління інвестиційною політикою з боку регіональних органів державної влади.

Розділ 2. Вплив кредитно-банківської системи на інвестиційний процес регіону.

Формування інвестиційної політики регіону передбачає визначення ролі в цьому процесі кредитно-банківської системи на загальноекономічному рівні, банківського регулювання на регіональному рівні і впливу грошового ринку на інвестиційний процес у регіоні. Формування інвестиційної політики забезпечується суб'єктами інвестиційної діяльності,

до яких відносяться: держава через свої інститути; господарські товариства (компанії), корпорації; фінансово-кредитні установи; інші функціональні учасники.

Аналіз структури кредитної системи здійснюється на основі трьох її складових, характерних для країн з розвинутими економічними відносинами:

1. Центральний банк;

2. Банківський сектор: комерційні банки, ощадні банки, інвестиційні банки, іпотечні банки і та інші;

3. Спеціалізовані небанківські кредитно-фінансові інститути: інвестиційні компанії, фінансові компанії, кредитні спілки, благодійні фонди, пенсійні фонди і та інші.

Так, враховується, що додаткова емісія відбувається в тому випадку, коли необхідно перебороти спад в економіці, а її обмеження – у період промислового зростання з метою обмеження інфляційних проявів.

Основними монетарними інструментами, за допомогою яких забезпечується проведення центральними банками грошово-кредитної політики і забезпечення умов для інвестування, є:

регулювання дисконтною ставкою;

установлення "кредитних стель" на кредитні вкладення;

установлення мінімальних обов'язкових резервів для комерційних банків;

здійснення операцій на відкритому ринку;

здійснення операцій на валютному ринку;

регулювання імпорту й експорту товарів;

випуск депозитних сертифікатів центрального банку.

Зв'язок грошово-кредитної системи з інвестиціями через центральні банки пояснюється тим, що центральні банки мають у своєму розпорядженні можливість управління надлишковими резервами і грошовою пропозицією. Враховується, що зміна в обсязі грошової маси впливає на відсоткові ставки, що, у свою чергу, зв'язані з рівнем інвестування.

При розв'язанні проблеми формування ефективної інвестиційної політики на регіональному рівні враховується, що інвестиційні банки, на відміну від комерційних, мобілізують переважну частину своїх ресурсів шляхом випуску власних акцій і облігацій, а також за рахунок залучення міжбанківських кредитів від інших комерційних банків.

Іпотечні банки дають довгострокові кредити під заставу нерухомості – землі та споруджень. За своєю природою іпотечне кредитування має чіткішу регіональну спрямованість.

На сучасному етапі трансформаційних процесів в Україні інвестиційне забезпечення потреб економіки здебільшого реалізується за рахунок поступового формування й удосконалення системи небанківських фінансово-кредитних установ. Так, із 1994 року в Україні діє Положення про інвестиційні фонди та інвестиційні компанії.

Інвестиційний фонд випускає власні цінні папери на залучені кошти і розподіляє їх за обсягами інвестування. Таким чином, усереднюється (вирівнюється) прибутковість і зменшується ризик фінансових операцій у регіоні.

Інвестиційні компанії залучають кошти вкладників в обмін на цінні папери емітентів-підприємств. При цьому можливе збільшення прибутковості від придбання цінних паперів прибуткових підприємств, але збільшується ризик одержання гарантованого доходу при купівлі цінних паперів окремих підприємств через неможливе точне прогнозування їх майбутнього фінансового стану.

У банківській практиці під інвестиціями розуміють кошти банків, що вкладені в цінні папери підприємств, організацій, установ різних форм власності на відносно тривалий період. У докризовий період інвестиційний портфель комерційних банків України складав 2788 млн. грн. Питома вага інвестиційного портфеля в сумарних активах комерційних банків склала 16%. Тому особливістю кінця 90-х років XX століття була тенденція до

переважного його формування за рахунок облігацій внутрішньої державної позики. Так, уже напередодні 1999 року 85% інвестиційного портфеля, чи 2125,7 млн. грн., склали облігації внутрішньої державної позики. Аналіз інвестиційного портфеля банків у частині цінних паперів за термінами повернення свідчить про те, що цінні папери під інвестиції становлять 56,4% (1573 млн. грн.) від загальної суми інвестиційного портфеля. Цінні папери для продажу складають 1175,5 млн. грн.

Втрати короткострокової ліквідності банків у зв'язку з конверсією в період кризи облігацій внутрішньої державної позики в конвертовані облігації внутрішньої державної позики, згідно з Постановою Кабінету Міністрів України №1343, оцінюються в 0,7 млрд. грн. (зменшення з 2,5 млрд. грн. до 1,8 млрд. грн.). Вклади комерційних банків у дочірні компанії на початку 1999 року становили 42,9 млн. грн. Збільшення заборгованості держави по облігаціях внутрішньої державної позики (табл. 2) дає можливість зробити висновок про те, що значна частина коштів комерційних банків була відвернена від реальної економіки, що стало причиною кризи другої половини 1998 року, модель якої варто передбачити і попередити надалі в Україні.

Таблиця 2. Обсяг операцій по розміщенню облігацій внутрішньої державної позики в 1996-2000 роках

Період	Купівля – продаж			Позабіржева			
	Всього	На УМВБ	кількість, тис. шт.	сума, млн. грн.	кількість, тис. шт.	сума, млн. грн.	сума, млн. грн.
1996	17761	1913,1	560	71,0	17201	1842,1	
1997	80492	6549,2	4616	371,6	75876	6177,6	
1998	55139	5016,6	364	33,8	54775	4982,8	
1999	30400	2895,0	1308	125,0	29092	2770,0	
2000 (I кв.)	2394	251,7	558	54,4	1836	197,3	

Проведений аналіз даних табл. 2 правомірно дає можливість дійти висновку, що для попереднього чітко вираженого періоду кризових явищ 1998 року був характерним значний відтік коштів під обіг облігацій внутрішньої державної позики. І тільки у 1999 році обіг по облігаціях внутрішньої державної позики зменшився порівняно з 1998 роком від 5016,6 млн. грн. до 2895,0 млн. грн. Тобто з 1999 роком питома величина грошової маси вже була спрямована під кредитні ресурси і потім інвестиції комерційного, приватного виробничого сектора, що в результаті призвело до стабілізації валового внутрішнього продукту України та її регіонів у 1999 році на рівні 130442 млн. грн. і його збільшенні за 2000 рік на 42510 млн. грн.

Невід'ємною складовою механізму залучення інвестиційних ресурсів є кредитні операції комерційних банків. Обсяг кредитних вкладень банківською системою в економіку України у 2000 році склав 30 138 млн. грн. (рис. 2).

Рис.2. Кредити, надані банками України

Механізм формування й аналіз кредитного та інвестиційного ринків закономірно зв'язаний зі структурою виробництва в Україні та її регіонах. Протягом 90-х років для України в цілому було характерне зростання питомої ваги електроенергетики у валовому внутрішньому продукті держави з 3,2% у 1990 році до 12,2% у 2000 році; чорної металургії – з 11,0% до 27,4%; кольорової металургії – з 1,1% до 2,5%. При цьому спад питомої ваги у валовому внутрішньому продукті країни був характерним для машинобудування і металообробки – з 30,5% у 1990 році до 13,2% у 2000 році; питомої ваги легкої промисловості – з 10,8% у 1990 році до 1,6% у 2000 році.

Структура виробництва, яка склалася в Україні та її регіонах по галузям ведучої спеціалізації у 2000 році: електроенергетика – 12,2% валового внутрішнього продукту держави; паливна – 10,1%; чорна металургія – 27,4%; хімічна і нафтохімічна – 5,8%; машинобудування і металообробка – 13,2%; харчова – 17,4% закономірно зумовлюють роль кредитно-банківської системи у господарському механізмі держави і регіонів. На кінець 90-х років в Україні склалася система кредитування галузей промисловості, яка потребує вдосконалення сучасних умовах при взаємодії з забезпеченням стабільного рівня грошової маси.

Стабілізація грошової маси в 1999 році на рівні 22070 млн. грн., при спаді темпів і абсолютних показників інфляції визначила позитивні фактори зростання кредитних та інвестиційних ресурсів у кредитно-банківській системі і виробничій сфері країни. Перш за все це характерно через зростання коштів підприємств, організацій і населення в комерційних банках за 1998-1999 роки з 8278 млн. грн. до 12156 млн. грн. Значне зростання потенційної інвестиційної можливості кредитно-банківської системи відбулося у післякризовий період 1998 року за рахунок приросту заощаджень населення в комерційних банках. Ці показники за період 1998, 1999 і 2000 роки становлять відповідно 2523 млн. грн., 4556 млн. грн. і 5240 млн. грн.

Таким чином, в 2000 році склалися позитивні потенційні можливості забезпечення кредитними та інвестиційними ресурсами кредитно-банківської системи України. Сутність механізму впливу кредитно-банківської системи на розміщення інвестицій у регіоні полягає у визначенні важелів банківської системи щодо формування грошового потенціалу регіону. Науково-прикладним підходом до розв'язання даної проблеми на регіональному рівні є механізм регулювання кількості інвестиційних коштів в установах банків регіону через функції дворівневої банківської системи України. З метою регулювання кількості грошей у обігу і рівня інвестиційної можливості банків регіону використовуються прийоми й методи політики "дорогих" та "дешевих" грошей (табл. 3).

Таблиця 3. Зміст грошово-кредитної політики

Політика “дешевих” грошей	Політика “дорогих” грошей
Проблема: безробіття і спад виробництва	Центральний банк країни купує облігації, знижує резервну норму чи знижує дисконтну ставку
Грошова пропозиція зростає	Процентна ставка падає
Інфляційні витрати зростають	Реальний ЧНП зростає на суму, кратну збільшенню інвестицій
Проблема: інфляція	Центральний банк країни продає облігації, збільшує резервну норму чи збільшує дисконтну ставку
Грошова пропозиція знижується	Процентна ставка зростає
Інфляційні витрати зменшуються	Інфляція зменшується

Узагальнюючи вищевикладене, автор дійшов висновку, що вплив процентних ставок, які змінюються, позначається на інвестиційних витратах, виробництві, зайнятості і рівні цін (рис. 3).

Графік планових інвестицій (а) показує, що низькі норми відсотка відповідають високому рівню планових інвестицій. Коли інвестиції зростають з рівня I_1 до I_2 , графік планових витрат зміщується вгору (частина (в) рис. 3). Це, у свою чергу, підвищує рівень рівноваги валового внутрішнього продукту Y_1 до Y_2 (частина (с) рис. 3). Таким чином, низька норма відсотка відповідає високому рівню валового внутрішнього доходу, що ілюструє похила крива **IS**.

Як висновок доцільно зазначити, що наведений механізм банківського регулювання становить основу регулювання ринку інвестицій, науково-прикладну базу обґрунтування ефективного розміщення інвестицій і формування інвестиційної політики в регіонах України.

Ефективність впливу кредитно-банківської системи на розвиток інвестиційного клімату в регіонах України визначається рівнем розвитку дворівневої банківської системи, механізмом її функціонування і рівнем впливу на фактори, які визначають рівновагоме зростання валового внутрішнього продукту країни й регіону.

Оцінка, роль і місце кредитно-банківської системи у формуванні інвестиційної політики в Україні на регіональному рівні закономірно визначаються підходом до формування, з одного боку, оптимальної грошової маси, яка прямо чи побічно забезпечує основу ефективного рівня кредитних та інвестиційних ресурсів, а з іншого боку, закономірними є нормативно-організаційні дії управлінь обласних державних адміністрацій формування умов розвитку і підтримки галузей пріоритетного розвитку регіонів, які визначають спеціалізацію регіонів і функціонування виробничої і соціальної інфраструктури.

Розділ 3. Механізм забезпечення рівноваги інвестиційного ринку на регіональному рівні. Розв'язання проблеми формування ефективної інвестиційної політики в регіоні закономірно пов'язане з визначенням і обґрунтуванням факторів рівноваги інвестиційного ринку. При цьому враховується оцінка іноземних інвестицій, бюджетно-фінансових факторів у забезпеченні рівноваги інвестиційного ринку на регіональному рівні. Рівноважним визначається такий стан інвестиційного ринку, при якому виконуються дві основних умови:

1. Потенційний обсяг інвестиційних коштів забезпечує такий середній рівень банківського відсотка, при якому будуть задіяні всі інвестиційні кошти;
2. Потенційний обсяг інвестиційних коштів забезпечує банківський відсоток по кредитах на порядок менший, ніж середня норма рентабельності в економічній системі.

Оцінка і прогнозування інвестиційного потенціалу в регіоні пов'язані з визначенням його впливу на кінцевий результат – зростання валового внутрішнього продукту регіону. Прогнозування рівноваги в цьому випадку закономірно пов'язано з використанням ефекту мультиплікатора інвестицій у регіоні. Тобто необхідний розрахунок рівня мультиплікатора інвестицій, що забезпечував би рівновагоме зростання валового внутрішнього продукту досліджуваного регіону щодо первісного інвестиційного залучення. При цьому мультиплікатор інвестицій визначається як відношення відхилення від рівновагового валового внутрішнього продукту і вихідної зміни у витратах, що зумовило дану зміну реального валового продукту регіону.

$$\text{Мультиплікатор} = \frac{A}{B}, \quad (1)$$

де A – зміна в реальному валовому внутрішньому продукті регіону,
 B – початкове значення у витратах.

Розрахунок мультиплікатора інвестицій для досліджуваного регіону виконаний на основі визначення граничної схильності до заощадження ($MPSp$) і граничної схильності до споживання ($MPCp$). Розрахунок $MPSp$ регіону за 1991 рік визначається, виходячи з відношення приросту частини заощадження до частини приросту валового внутрішнього продукту (2).

$$MPS(\text{млн. грн.}) = \frac{C - D}{E - H}, \quad (2)$$

де C і D – валові показники виробленої продукції регіону;

E і H – показники рівнів заощадження населення регіону.

При розрахунку мультиплікатора інвестицій для окремого регіону використовується зворотня залежність відносно рівня граничної схильності до споживання (2).

$$\left(\frac{1}{MPS} \right)$$

Тобто мультиплікатор інвестицій розраховується як

Аналіз внутрішніх інвестицій окремого регіону в 1991 році визначив мультиплікатор на рівні 4,2 одиниці та 6,2 одиниці для періоду початку 2000-х років.

Використаний у дослідженні методичний підхід до формування інвестиційної політики в Україні зумовлюється необхідністю комплексного і системного пояснення специфіки кожного регіону країни, з урахуванням особливостей їх виробничої і функціональної спеціалізації, і залежно від цього, закономірному врахуванні швидкості обігу капіталу підприємств окремого територіального утворення.

При прогнозуванні інвестиційної політики з боку органа державного регулювання, мультиплікатор інвестицій використовується з метою розрахунку і забезпечення рівноважного зростання внутрішнього продукту регіону.

Через мультиплікативну залежність можливе зростання і прийняття рішень на основі існуючого функціонального зв'язку. Тобто за даним прогнозним рівнем валового продукту правомірний підхід до розрахунку вихідних умов його забезпечення. А це у даному випадку залежить від рівня інвестицій, одним з дійових джерел яких в сучасній ринковій економіці є заощадження населення. Тоді завдання потребує розробки стимулюючого механізму через важелі кредитно-банківської системи з їх залучення і створення потенціалу інвестиційної політики в регіоні. Забезпечення передаточної ланки в формі мультиплікатора інвестицій при прямому і зворотному зв'язку кінцевих показників інвестиційної політики, яка проводиться (зростання внутрішнього продукту регіону, зростання доходів на душу населення в регіоні та ін.) і початкових інвестицій забезпечує механізм рівноваги інвестиційного регіону. Тобто розраховуються умови рівноважного відтворення внутрішнього продукту кожного регіону України і для різного періоду часу. Проведений розрахунок стабілізації і забезпечення рівноважного зростання внутрішнього продукту регіону дозволив визначити проміжок часу для його забезпечення, що є дійовою основою прогнозування інвестиційної політики в Україні на регіональному рівні.

Збалансованість інвестиційного ринку в Україні на регіональному рівні забезпечується з урахуванням впливу іноземних інвестицій і бюджетно-фінансових факторів.

Мультиплікативна залежність внутрішнього продукту від початкових інвестицій з урахуванням іноземного капіталу в значній мірі проявляється для Автономної Республіки Крим, областей: Дніпропетровської, Донецької, Запорізької, Київської, Львівської, Одеської, Полтавської, Чернівецької і м. Києва (табл. 4).

Таблиця 4. Обсяг іноземних інвестицій в Україну по регіонах у 2000 році

(млн. дол. США)

	На початок року		На кінець року		
	всього в тому числі у спільні підприємства		всього в тому числі у спільні підприємства		
підприємства	1	2	3	4	5
Автономна Республіка Крим			132,7	100,8	117,2 100,5
Області:					
Дніпропетровська	178,0	135,2	186,0	147,9	
Донецька	259,4	90,5	305,3	96,6	
Запорізька	214,7	211,5	221,0	216,7	
Київська	267,6	266,3	340,8	339,1	
Львівська	113,1	59,8	150,0	71,7	
Одеська	183,5	136,1	207,6	155,2	
Полтавська	208,0	197,8	214,2	202,3	

Чернівецька 103,8 97,4 101,8 93,8
м. Київ 1043,0 381,2 1309,1 377,5

Системним завершенням визначення факторів, що впливають на забезпечення рівноваги інвестиційного ринку на регіональному рівні, є врахування засобів фіскальної політики, а саме урядових витрат і податкової політики.

Урядові закупівлі й інвестиції при аналізі величини рівноважного валового внутрішнього продукту регіону визначаються на рівні, при якому величина заощаджень домашніх господарств та імпорт компенсуються величиною, котру підприємці планують інвестувати й експортувати, і величиною, що уряд намагається витратити на товари і послуги. Тобто рівновага валового внутрішнього продукту регіону повинна забезпечуватися рівнянням

$$(S + M) = (I_n + X_n + G) , \quad (3)$$

де S – заощадження населення регіону;

M – імпорт;

I_n – приватні інвестиції;

X_n – чистий експорт;

G – державні закупівлі.

Виходячи з вищевикладеного, в роботі зроблено висновок, що розв'язанням проблеми забезпечення основ формування інвестиційної політики є прогнозування інвестиційних процесів на основі розрахунку мультиплікатора інвестицій регіонів з урахуванням оцінки потенціалу іноземних інвестицій і державних закупівель. Таким чином, природа і внутрішній зміст показника мультиплікатора інвестицій є конструктивною основою механізму планування та прогнозування інвестиційної політики, спрямованої на стабілізацію соціально-економічного положення, зростання валового внутрішнього продукту регіонів, а отже, й підвищення матеріального становища їх населення.

Розділ 4. Науково-методичні основи розміщення інвестицій в регіонах України.

Інвестиційна політика регіону представляється як форма реалізації науково-прикладних основ забезпечення рівноваги інвестиційного ринку й ефективного розміщення інвестиційних ресурсів на відносно відособленому просторі.

Оцінка рівноважного стану інвестицій на регіональному рівні є основою практичного підходу до формування інвестиційної політики в короткостроковому та довгостроковому періодах. При цьому необхідно врахувати дві особливості змісту інвестиційної політики регіону.

По-перше, інвестиційну політику варто розглядати як систему послідовних дій із боку державних, регіональних і місцевих органів влади з метою розв'язання проблеми ефективного розміщення інвестиційних ресурсів регіону.

По-друге, інвестиції розглядаються як джерело доходу через формування портфеля інвестицій – цінних паперів.

Відповідно до вищезгаданих положень науково-прикладною основою розробки ефективної інвестиційної політики є врахування пріоритетних напрямків виробничої спеціалізації регіону, що пов'язано зі швидкістю обороту інвестиційних коштів по окремих галузях провідної спеціалізації регіону. Цей факт впливає на фондівдачу, а отже, й ефективність інвестиційної політики регіону.

Закономірним є припущення, відповідно з яким виробнича спеціалізація регіону виступає специфічним фактором, що стає вирішальним при реалізації механізму розміщення продуктивних сил і інвестицій на відносно відособленому просторі. При цьому інвестиційна політика на регіональному рівні прямо залежить від спрямованості спеціалізації галузей у регіоні й у такий спосіб безпосередньо впливає на механізм розміщення продуктивних сил у регіоні.

Функціональним проявом інвестиційної насиченості підприємств, галузей пріоритетної

спеціалізації регіону є їх укрупнення і стабільність функціонування, і відповідно створення та закріплення дієвого механізму розміщення продуктивних сил й інвестиційних ресурсів. Тому проблема реалізації інвестиційної політики регіону кореспондується зі шляхами розв'язання послідовного і комплексного використання його територіальних ресурсів, структури виробництва та розміщення продуктивних сил при врахуванні характерної риси спрямованості спеціалізації виробництва в регіоні. На сучасному етапі трансформаційних соціально-економічних змін в Україні за основу науково-прикладного підходу до розв'язання проблеми обґрунтування інвестиційної політики регіону доцільно використовувати принципи Я. Тінбергена. Відповідно з цими принципами, цільова функція економічної політики містить вісім елементів: 1) обсяг державних витрат; 2) темпи змін реальної заробітної плати; 3) рівень зайнятості; 4) показник розподілу доходів; 5) розміри інвестицій; 6) сукупний попит; 7) рівень виробництва; 8) сальдо платіжного балансу.

Вагомим фактором у розробці ефективної інвестиційної політики регіону є врахування принципів науково-прикладного підходу Ф. Перру до формування полюсів економічного зростання й експорту регіону, що, у свою чергу, стимулює розвиток його господарського комплексу. В цьому випадку враховується фактор розміщення продуктивних сил регіону. Даний підхід передбачає послідовність, відповідно до якої економічне зростання починається з технологічних нововведень в експортному виробництві регіону при використанні природних і інших ресурсів території.

Висновки М. Кондратьєва, що є розвитком концепції полюсів Ф. Перру, при розробці й обґрунтуванні інвестиційної політики на регіональному рівні передбачають той факт, що її реалізація виявляється протягом двох - трьох десятиліть. Після цього настає період стагнації чи депресії, а потім відновлюється хвиля великого циклу. При цьому М. Кондратьєв виділив три головних моменти теорії довгих хвиль: інновації, життєвий цикл технологій та інвестиції в інфраструктуру.

Вищенаведені науково-прикладні принципи і закономірності визначають провідні напрямки процесу формування ефективної інвестиційної політики в Україні на регіональному рівні початку 2000-х років. Так, інвестиційною складовою полюсів зростання в Полтавській області є підприємства нафтогазової, нафто- й газопереробних галузей. Ці галузі представлені на території Полтавського регіону підприємствами "Полтавагазовидобування", АТ "Нафтогаз", Яблунівським газопереробним заводом, Кременчуцьким нафтопереробним заводом.

Аналіз і оцінка інвестиційної привабливості регіонів України залежно від фактора розміщення продуктивних сил дає можливість зробити висновок, відповідно до якого формування ефективної інвестиційної політики визначається, насамперед, у тих регіонах, де співвідношення питомої ваги промисловості до питомої ваги агропромислового виробництва досягає рівня 4 одиниці: Київська область і м. Київ – 4,2 одиниці; Запорізька область – 3,9 одиниці; Полтавська область – 3,9 одиниці. Максимальне значення даного співвідношення в Донецькій області на рівні 12,3 одиниці можна обґрунтувати розміщенням у Донбасі ряду виробництв монопольного характеру, з високим рівнем їх виробничої концентрації.

Закономірним науково-прикладним фактором у забезпеченні механізму формування ефективної інвестиційної політики регіону виступає інноваційний зміст розміщення інвестиційних ресурсів.

У сучасних умовах реформування організаційної основи інноваційної політики на державному рівні доцільною є постановка питання про розв'язання проблеми її реалізації в складі регіональної інвестиційної політики через регіональні відділення Української інноваційної компанії. На регіональному рівні такою ланкою і формою у розв'язанні проблеми ефективного інноваційного розміщення фінансових ресурсів може стати державне підприємство "Орган державної підтримки інноваційної діяльності".

Підсумком є висновок, згідно з яким головним змістом науково-методичних основ формування інвестиційної політики регіонів України є визначення пріоритетних напрямів їх виробничої спеціалізації.

З урахуванням швидкості обороту інвестиційних коштів по окремих галузях провідної спеціалізації визначаються полюси економічного зростання регіонів. У даному вигляді інвестиційні процеси реалізуються через механізм прямих і зворотніх методів інвестиційної політики на регіональному рівні в Україні.

Розділ 5. Удосконалення механізму управління інвестиційними процесами регіону.

Закономірним фактором підвищення ефективності при реалізації інвестиційної політики на регіональному рівні є дієвий механізм по її управлінню і регулюванню. Згідно із Законом України "Про інвестиційну діяльність" регулювання інвестиційною діяльністю на загальнодержавному й регіональному рівні здійснюється з метою реалізації економічної, науково-технічної та соціальної політики. У даний час формування інвестиційної політики на регіональному рівні багато в чому визначається нормативними документами стосовно економічного і соціального розвитку України, її регіонів, республіканською й регіональними програмами розвитку народного господарства, республіканськими та місцевими бюджетами і передбаченими в них обсягами державного фінансування інвестиційної діяльності.

Правове регулювання в сфері розміщення інвестицій на регіональному рівні в Україні забезпечується чинним законодавством України, а саме: Законами України "Про інвестиційну діяльність", "Про місцеві державні адміністрації", "Про місцеве самоврядування в Україні"; Указами Президента України "Про додаткові заходи збільшення надходжень інвестицій в економіку України", "Про заходи поліпшення інвестиційного клімату в Україні"; Постановою Кабінету Міністрів України "Про концепцію регулювання інвестиційної діяльності в умовах ринкової трансформації економіки" й ін.

Науково-прикладною основою вдосконалення законодавчої і правової бази по забезпеченню ефективної інвестиційної політики на регіональному рівні є забезпечення умов рівноваги між заощадженнями та інвестиціями.

Основою вдосконалення механізму розміщення інвестицій на регіональному рівні є розробка програм інвестиційного й інноваційного розвитку регіонів України. Формою реалізації даного напряму на території регіону є "Довгострокова програма залучення інвестицій у розвиток економіки Полтавської області до 2005 року".

Аналіз законодавчих і нормативних актів у частині забезпечення діючого механізму створення в регіонах України ефективної інвестиційної політики свідчить про напрями їх удосконалення, відповідно до яких правовими нормами повинні забезпечуватися умови розвитку в першу чергу галузей, що визначають виробничу спеціалізацію регіонів. Однією з провідних форм вдосконалення правових основ формування ефективної інвестиційної політики на нормативному рівні є забезпечення умов для створення й організації роботи на регіональному рівні комітету з оцінки розміщення інвестицій.

Підрозділ з оцінки розміщення інвестицій області виступає як орган державної влади, що забезпечує об'єктивну оцінку інвестиційних ресурсів регіону, факторів інвестування, розробляє механізм і формує програми розміщення інвестицій на території регіону. При цьому передбачається, що прийняття рішень про розміщення інвестицій і оцінка їх ефективності виробляються комітетом при взаємодії з територіальними управліннями комплексної державної експертизи інвестиційних програм та проектів будівництва.

Нормативною основою визначення ефективних термінів часу у періодизації довгострокових програм повинні бути не круглі дати – 5, 10, 15 і т.д. років, а науково виважені підходи з урахуванням швидкості обороту сукупного капіталу в регіоні і капіталу, що визначає спрямованість спеціалізації регіону та є основою при розрахунку ефективної інвестиційної політики регіону. При цьому враховується, що вищезгадані

показники повинні кореспондуватися з показниками швидкості обороту інвестиційних ресурсів у регіоні.

Науковий зміст механізму вдосконалення управління інвестиційними процесами на регіональному рівні передбачає економіко-математичне обґрунтування. При цьому забезпечується розв'язання проблеми розрахунку і забезпечення ефективності інвестиційної політики в довгостроковому періоді.

Основою економіко-математичного обґрунтування інвестиційних процесів є економіко-математична модель економіки розвитку регіону. При створенні моделі економіки регіону всю економіку окремого регіону приймаємо за одну соціально-економічну одиницю, у якій основним і базовим процесом визначаємо виробництво. При цьому відбувається оцінювання інвестицій, нагромадження фондів, розподілу доходів, зростання чисельності населення. В основі створення моделі враховується виробнича функція:

$$y = f(x_1, x_2, \dots, x_n), \quad (4)$$

де n – кількість ресурсів;

x_1, x_2, \dots, x_n – обсяги залучення ресурсів; а $x_1 > 0, \dots, x_n > 0$;

y – показник виробничої діяльності суб'єктів господарювання в регіоні в результаті залучення регіональних виробничих факторів і у даній моделі інвестиційних ресурсів окремого регіону.

Розрахунок прогнозних показників формування інвестиційної політики в регіонах України визначив зміст блок-схеми й збалансованої математичної моделі (рис. 4), відповідно до якої встановлюється оптимальний рівень питомої ваги інвестиційних ресурсів у господарському механізмі на регіональному рівні.

Рис. 4. Блок-схема математичної моделі економіки розвитку регіону

b_0 - частина матеріальних витрат, що не залежить від обсягу виробництва;

β_1 – параметр, що визначає величину витрат на величину продукції;

$\tilde{Y}(t)$ – частина доходу, яка залишається в регіоні;

$\bar{Y}(t)$ – частина доходу, яка не залишається в регіоні;

ψ_0 – частина доходу, що залишається в регіоні і не залежить від доходу $Y(t)$;

ψ_1 – частка доходу $Y(t)$, яка залишається в регіоні;

S_0 – частина фонду нагромадження, що не залежить від доходу ($S_0 \geq 0$);

S_1 – частка доходу $\tilde{Y}(t)$, що йде на нагромадження;

λ_0 – частина інвестицій, що не залежить від накопичення, амортизації, споживання і зовнішніх інвестицій ($\lambda_0 \geq 0$);

λ_1 – частка фонду нагромадження, що йде на інвестування;

I_2 – частка амортизаційних відрахувань, що йде на реновацію основних виробничих фондів;

I_3 – частка споживання, що направляється на інвестування (внески в банки, покупка акцій і т.п.);

$\tilde{I}(t)$ – зовнішні, відносно регіону, інвестиції;

d_0 – частина амортизаційних відрахувань, що не залежить від обсягу основних виробничих фондів $K(t)$, $d_0 \geq 0$;

d_1 – норма амортизації;

d_2 – додаток, що враховує, при необхідності, стрибки при перегляді норм амортизаційних відрахувань;

φ_0 – частина $L(t)$ не залежна від $P(t)$;

φ_1 – частка, що $P(t)$ включається в $L(t)$;

$L(t)$ – праця (у вартісному вираженні або кількість працюючих) у році t ;

$P(t)$ – кількість населення в році t .

Суть моделі полягає в комплексній функціональній оцінці зв'язків і залежності показників сукупної виробничої діяльності підприємств, розташованих на території регіону – $Q(t)$, а

також сукупного доходу, який було використано в регіоні в році t – $\tilde{Y}(t)$, від рівня нагромадження та споживання в регіоні. При цьому блок-схема математичної моделі конкретизує і враховує етапи введення основних виробничих фондів, а також оцінку залежно від часу переведення їх у середньорічні. У результаті оцінюється динаміка основних виробничих фондів на регіональному рівні і їх вплив на динаміку одержуваного обсягу виробництва $Q(t)$ і використовуваного в регіоні доходу $\tilde{Y}(t)$ залежно від первинних інвестицій.

Особистий внесок здобувача при створенні моделі полягає в обґрунтуванні прямих і функціональних зв'язків між кінцевими оціночними показниками діяльності виробничого потенціалу регіонів України і початковими інвестиціями.

У результаті розроблена цілісна і завершена модель механізму формування інвестиційної політики в регіонах України з урахуванням специфіки прояву регіональних факторів початку 2000-х років.

До основних висновків розв'язання проблеми удосконалення механізму управління інвестиційними процесами регіону належать:

1. Створення умов рівноваги між заощадженнями й інвестиціями на регіональному рівні;
2. Забезпечення сприятливого правового поля для реалізації виробничої спеціалізації регіону;
3. Створення на регіональному рівні територіального органу по оцінці розміщення інвестицій;
4. Економіко-математичне забезпечення реалізації моделі інвестиційної політики в Україні на регіональному рівні.

ВИСНОВКИ

Автором на основі проведених досліджень одержані наступні наукові і практичні результати:

1. Проблема науково-прикладного обґрунтування ефективної інвестиційної політики регіону ґрунтується на базі економічної моделі забезпечення рівновагового зростання валового внутрішнього продукту регіону. Принцип оптимізації інвестиційної політики забезпечується збалансованістю інвестиційної складової в структурі валового внутрішнього продукту регіону: рівня споживання, чистого експорту, показника фіскальної політики.
2. Розв'язання проблеми управління інвестиційним процесом на регіональному рівні в

період переходу до ринкових відносин в Україні повинно бути засноване на закономірній пропорції, відповідно до якої державні витрати на загальнодержавному й регіональному рівнях у країні з промисловістю, що розвивається, повинні зростати швидше, ніж обсяг виробництва і національний доход.

Ринковий механізм у чистому вигляді не здатний забезпечити розв'язання проблеми збалансованості інвестиційного процесу в Україні на регіональному рівні. У цих умовах функція центральних та регіональних органів влади полягає в компенсації державними інвестиціями розбалансованості ринку інвестицій, яка викликана низьким рівнем заощаджень громадян, не вигідною амортизаційною політикою і політикою реінвестування за рахунок доходу підприємств.

3. З метою активізації інвестиційного процесу в країні і регіонах практичним заходом виступає створення системи непрямого регулювання рухом банківського капіталу з боку державних органів управління в Україні. Дана система передбачає використання важелів регулювання кількістю грошей у обігу: дисконтною ставкою Національного банку України; рівнем обов'язкових резервів; операціями на відкритому ринку з цінними паперами; підвищенням ефективності банківського відсотка шляхом конкуренції між комерційними банками.

4. Факторами рівноваги інвестиційного ринку в регіонах України на початку 2000-х років виступають: особисті заощадження громадян, які проживають на території регіонів, інвестиційна політика підприємств регіонів і банківської системи і розміщення інвестицій. Регулююча роль інвестиційної політики в регіонах України полягає у визначенні ефективного розміщення інвестицій на основі обґрунтування ведучої спеціалізації регіонів.

На основі проведеного дослідження автором запропонована і при його участі прийнята нова редакція "Довгострокової програми залучення інвестицій у розвиток економіки Полтавської області до 2005 року", зміст якої реалізується за напрямками: визначення галузі пріоритетного залучення інвестицій регіону, що відбивають виробничу спеціалізацію регіону: нафтогазовидобувна; нафтопереробна; газова; машинобудування і металообробка; переробка сільськогосподарської продукції; розрахунків та постійного відстеження рівня мультиплікатора інвестицій регіону та його вплив на рівень валового внутрішнього продукту; запропоновано механізм залучення інвестицій у соціально-економічну сферу регіону; обґрунтування методики управління розміщенням інвестицій у регіонах України на рівні обґрунтування принципів підходів до формування нормативних заходів управління інвестиційною політикою регіону.

5. Формування ефективної інвестиційної політики в Україні на регіональному рівні пов'язано зі створенням умов для довгострокового кредитування. Основою такої політики є створення на території регіонів інвестиційних банків.

Принципам довгострокового кредитування під інноваційні проекти відповідають умови Української державної інноваційної компанії та її відділень у регіонах України. Інноваційна складова інвестиційної політики регіону полягає в створенні умов і гарантій довгострокового залучення коштів під розробку та впровадження науково-технічних досягнень через створення державного підприємства "Орган державної підтримки інноваційної діяльності".

6. Розроблено механізм розв'язання проблеми визначення регіонів найбільш пріоритетного розміщення інвестицій початку 2000-х років в Україні. Це забезпечується співвідношенням валового обсягу промислового до сільськогосподарського виробництва в діапазоні 3,9-4,2 одиниці й із середньою питомою вагою паливно-енергетичних галузей у структурі валової продукції промисловості регіонів більше ніж 50%.

7. Однією з основних причин існування проблеми довгострокового розміщення інвестицій банківською системою в регіонах України є відсутність територіально-виробничих

господарських структур, що мають забезпечувати взаємозумовленість виробництва, реалізації продукції й інвестування за типами концернів і диверсифікованих конгломератів.

8. Мультиплікатор інвестицій як співвідношення відхилення від рівноважного валового внутрішнього продукту і вихідної зміни у витратах на інвестиції у сучасних ринкових умовах є механізмом оцінки використання заощаджень населення під інвестиції через рівень граничної схильності до заощадження і є інструментом визначення збалансованого залучення інвестиційних коштів держави та підприємств у процесі їх прогнозування в Україні на регіональному рівні.

9. Інвестиційні проекти комерційних банків, що розташовують свої капітали на території регіону під конкретні розділи регіональної інвестиційної програми, дають ефект при пільговому режимі оподаткування прибутку, одержуваного банками. Основою розрахунку пільгового режиму виступає рівень співвідношення між банківським відсотком під інвестиційний кредит і середньою нормою рентабельності по галузі підприємства, що інвестується.

10. Прикладною основою розв'язання проблеми оцінки факторів розміщення інвестиційних ресурсів у процесі формування регіональної інвестиційної політики є її комплексний розрахунок визначення рівня загальноекономічного розвитку регіонів, впливу середнього рейтингу інфраструктури регіонів на рівень ефективності розміщення інвестицій, вплив демографічної характеристики регіонів на потенційний рівень розміщення інвестицій, рівень розвитку ринкових відносин у регіонах і рівень економічних та криміногенних ризиків.

11. Розрахунок і обґрунтування ефективної інвестиційної політики передбачає аналіз й оцінку факторів соціально-економічного розвитку регіону. Основою такого розрахунку є представлена та обґрунтована прогнозна економіко-математична модель регіону з аналітичним і програмним забезпеченням для комп'ютерної реалізації.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії, брошури та статті у наукових фахових виданнях

1. Онищенко В.А. Инвестиционная политика региона. – Донецк: ИЭПИ НАН Украины, Юго-Восток, 2001. – 255 с.*
2. Онищенко В.А. Научно-прикладные основы формирования инвестиционной политики Полтавского региона. – Донецк: ИЭПИ НАН Украины, Юго-Восток, 2001. – 101 с.
3. Онищенко В.А. Роль современной банковской системы в инвестиционном процессе региона. – Донецк: ИЭПИ НАН Украины, Юго-Восток, 2000. – 20 с.
4. Онищенко В.А. Механизм влияния денежного рынка на инвестиционный процесс в регионе. – Донецк: ИЭПИ НАН Украины, Юго-Восток, 2000. – 24 с.
5. Онищенко В. Сучасні напрями формування інвестиційного процесу в Україні // Економіка України. – 2001. – №10. – С. 46-50.
6. Онищенко В.О. Передумови розвитку форм територіального устрою в Україні // Регіональна економіка. – 2001. - № 3. - С. 131-137.
7. Онищенко В.О. Сучасні фактори інвестування на регіональному рівні // Регіональні перспективи. – 1999. – №2-3(5-6). – С.101-103.
8. Онищенко В.О. Система банків як основа інвестиційної діяльності регіону // Регіональні перспективи. – 2000. – № 1(8). – С.32-35.
9. Онищенко В.А. Влияние кредитно-банковской системы на формирование инвестиционной политики региона // Вісник технологічного університету Поділля. Ч. 2. Економічні науки. – 2000. – №4. – С.10-14.
10. Онищенко В.А. Социально-экономическое содержание инвести-ционного процесса в

- регионе // Вестник Международного Славянского университета (г. Харьков). Серия "Экономика. Социология". – 2000. – № 5.–Т. 3.– С.9-15.
11. Онищенко В.А. Оценка факторов инвестирования на региональном уровне // Региональні перспективи. – 2000. – №5 (12). – С.36-40.
 12. Онищенко В.А. Механизм влияния иностранных инвестиций на равновесие инвестиционного рынка в регионе // Вестник Международного Славянского университета (г. Харьков). Серия "Экономика". – 2001.– № 3. Т. 4. – С.13-20.
 13. Онищенко В.А. Анализ факторов равновесия инвестиционного рынка на региональном уровне // Региональні перспективи. – 2001. – №1(14). – С.97-102.
 14. Онищенко В.А. Механизм обеспечения равновесия инвестиционного рынка на региональном уровне в системе проявления бюджетно-финансовых факторов // Коммунальное хозяйство городов (Харьковская государственная академия городского хозяйства Министерства образования и науки Украины). Вып. 28. Серия "Экономические науки". – К.: Техніка, 2001. – С.64-84.
 15. Онищенко В.О., Іваницька С.Б. Правові основи управління розміщенням інвестицій на регіональному рівні // Региональні перспективи. – 2001. – № 5-6 (18-19). – С. 107-110. *(Особистий внесок здобувача: висвітлені умови державного регулювання інвестиційної діяльності на регіональному рівні, а саме республіканськими та місцевими органами державної влади).*
 16. Онищенко В.А. Методологические основы путей совершенствования кредитно-банковской системы на региональном уровне // Вісник Харківського державного економічного університету. – 1999. – №2(10). – С.23-25.
 17. Онищенко В.О. Природа та функції банківського процента і його роль в інвестиційному процесі регіонів // Вісник Харківського державного економічного університету. – 2000. – №1(13). – С.78-82.
 18. Онищенко В.А. Региональная оценка производственного потенциала Полтавской области // Вісник Харківського державного економічного університету. – 2000. – №3(15). – С.13-18.
 19. Онищенко В.О. Місце кредитно-банківської системи в інвестиційному процесі господарського механізму регіону // Міжвідомчий науковий збірник "Економіка України: реалії, перспективи розвитку ринкових відносин". Т. 20. – К.: НДІ "Проблеми людини", Запорізький державний технічний університет, 2000. – С.300-318.
 20. Чевганова В.Я., Онищенко В.О. Проблеми розвитку малого підприємництва на Полтавщині // Региональні перспективи. – 1999. – №4 (7). – С.77-79. *(Особистий внесок здобувача: дана оцінка рівню розвитку малого підприємництва в регіоні в кінці 2000-х років, обґрунтовано основні напрями розвитку підприємництва на Полтавщині та механізм реалізації функцій регіонального фонду підтримки підприємництва).*
 21. Онищенко В.О., Чевганова В.Я. Актуальні питання розвитку малого підприємництва в Україні // Коммунальное хозяйство городов (Харьковская государственная академия городского хозяйства Министерства образования и науки Украины). Вып. 20. Ч. II. – К.: Техніка, 1999.– С.3-7. *(Особистий внесок здобувача: подано обґрунтування напрямів розв'язання проблеми забезпечення загальнодержавних та регіональних соціально-економічних умов розвитку ефективних форм малого підприємництва в Україні).*
 22. Чевганова В.Я., Онищенко В.А. Оценка привлекательности акций приватизируемых предприятий // Коммунальное хозяйство городов (Харьковская государственная академия городского хозяйства Министерства образования и науки Украины). Вып. 15. – К.: Техніка, 1998.– С.153-155. *(Особистий внесок здобувача: розроблена обґрунтована методика оцінки привабливості, яка дає можливість ефективного вибору об'єкта інвестування).*
 23. Онищенко В.О., Бенюк Г.А. Роль кредитно-банківської системи у формуванні

- інвестиційного клімату України // Регіональні перспективи. – 2001. – №5-6(18-19). – С.114-116. *(Особистий внесок здобувача: розроблена визначена роль банків та фінансово-кредитних установ у державній інвестиційній політиці в Україні).*
24. Онищенко В.О. Аналіз впливу інвестиційної політики на соціально-економічний розвиток Полтавської області // Труди Всеукраїнської наук. конф. студентів та молодих учених “Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання. Ч.1.– Донецьк: ДонНУ, 2000. – С.212-214.
25. Онищенко В.А. Правовые основы инвестиционной политики на региональном уровне // Тези доповідей Всеукраїнської наук.-практ. конф. "Шляхи зміцнення фінансово-економічної самостійності регіонів України". Секція 1. Соціально-економічні передумови розширення фінансової незалежності регіонів. – Дніпропетровськ: Наука і освіта. – 2000. – С.136-138.
26. Онищенко В. А. К проблематике экономико-математического моделирования инвестиционных процессов на региональном уровне // Материалы III междунар. науч. конф. молодых ученых экономистов "Экономика третьего тысячелетия". Т. 1. Макроэкономика: проблемы, тенденции, перспективы.– Донецк: ДонГТУ Минобразования и науки Украины, ИЭП НАН Украины, ИЭПИ НАН Украины, 2000. – С.105-108.
27. Онищенко В.О. Регіональні аспекти інтеграції України в Європейський Союз // Вісник Тернопільської академії народного господарства. За матеріалами п'ятої міжнар. наук. конф. - літньої школи “Проблеми економічної інтеграції України в Європейський Союз: Європейські студії”. Ч. 1. – Тернопіль: Економічна думка. – 2000.– №15.– С.50-56.
28. Онищенко В. Инновационное содержание механизма формирования инвестиционной политики региона // Вісник Тернопільської академії народного господарства. За матеріалами шостої міжнар. наук. конф. - літньої школи “Проблеми економічної інтеграції України в Європейський Союз: Європейські студії”. Ч. 3. – Тернопіль: Економічна думка. – 2001.– №18.– С.186-192.
29. Онищенко В.А., Иваницкая С.Б. Регулирование инвестиционной деятельности региона // Тези доповідей Всеукраїнської наук.-практ. конф. “Економічні проблеми розвитку регіонів та підприємств на початку XXI століття”. Т. 2.– Полтава: ПДТУ ім. Юрія Кондратюка, 2001.– С.33-35. *(Особистий внесок здобувача: висвітлені умови державного регулювання інвестиційної діяльності на регіональному рівні).*
30. Онищенко В.О. Основи банківської справи. – Полтава: ПДТУ, 1999. - 157 с.
31. Онищенко В.О. Методичні вказівки для виконання курсового проекту з дисципліни "Економіка підприємства" для студентів. – Полтава: ПДТУ, 1998. – 36 с.
32. Онищенко В.О. Методичні вказівки до вивчення теми "Банківські розрахунки" з дисципліни "Основи банківської справи" для студентів спеціальностей "Економіка підприємства" та "Облік і аудит". – Полтава: ПДТУ, 1998. – 44 с.
33. Онищенко В.О. Програма та методичні вказівки для організації першої виробничої практики студентів 3-го курсу спеціальності "Економіка підприємства". – Полтава: ПДТУ, 1999. – 31 с.
34. Онищенко В.О. Методичні вказівки до виконання курсової роботи з дисципліни "Банківська справа" для студентів економічного факультету спеціальностей "Економіка підприємства" та "Облік і аудит". – Полтава: ПДТУ, 2001. – 21 с.

АНОТАЦІЯ

Онищенко Володимир Олександрович. Основи формування інвестиційної політики регіону. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.10.01 – Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка. – Інститут економіко-правових досліджень НАН України, Донецьк, 2002.

Дисертація присвячена обґрунтуванню механізму розв'язання проблеми формування основ інвестиційної політики в Україні на регіональному рівні на початку 2000-х років. У результаті проведеного дослідження розроблено механізм розв'язання проблеми рівноваги інвестиційного ринку регіону на основі врахування руху фінансових потоків у регіоні у формі грошових коштів підприємств, банків, заощаджень населення, чистого експорту, видатків обласного бюджету. Функціональна роль інвестицій у формі їх впливу на валовий внутрішній продукт регіону доведена на підставі мультиплікатора інвестицій. Визначена оцінка факторів формування ефективної інвестиційної політики в регіоні. Обґрунтована спрямованість спеціалізації в інвестиційній політиці регіонів України. На основі математичних методів запропоновані конструктивні підходи регулювання інвестиційної політики в регіоні. Результати роботи знайшли відображення у розробленні "Довгострокової програми залучення інвестицій у розвиток економіки Полтавської області до 2005 року", довгострокової програми "Полтавщина – 2010", у складанні планів обласних бюджетів 1997-2001 років.

Ключові слова: інвестиційна політика, регіональна економіка, інвестиційний ринок регіону, мультиплікатор інвестицій, господарський механізм регіону, розміщення інвестиційних ресурсів, інновації.

ANNOTATION

Vladimir A. Onischenko. Formation of Investment Policy(politics) of Region. - Manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the doctor of economic sciences on a speciality 08.10.01 - Accommodation of productive forces and regional economy. - Institute of economic-legal researches NAS of Ukraine, Donetsk, 2002.

The dissertation is devoted to a substantiation of the mechanism directed on the decision of a problem of formation of bases of investment policy(politics) in the Poltava area in the beginning 2000 years. As a result of carried out(spent) dissertation of research the mechanism of the decision of a problem of balance of the investment market in the region is developed on the basis of the account of movement of financial flows in region, in the form of money resources of the enterprises, banks, savings of the population, pure(clean) export, charges of the regional budget. The functional role of the investments in the form of their influence on the gross internal product of the Poltava region is proved on the basis of account of the animator of the investments. The estimation to the factors of formation of effective investment politics in region is given. Is proved specialise an orientation in investment policy(politics) of the Poltava area. On the basis of mathematical methods the constructive approaches to regulation of investment policy(politics) in region are offered. The results of work have found a use in development " of the Long-term program of attraction of the investments in development of economy of the Poltava area till 2005 ", long-term program "Poltava area - 2010", in development of the plans of the regional budgets 1997 - 2001.

Key words: investment policy, regional economy, investment market, animator of the investments, economic mechanism of region, accommodation of investment resources, innovation.

АННОТАЦИЯ

Онищенко Владимир Александрович. Основы формирования инвестиционной политики региона. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени доктора экономических наук по

специальности 08.10.01 – Размещение производительных сил и региональная экономика. – Институт экономико-правовых исследований НАН Украины, Донецк, 2002.

Диссертация посвящена обоснованию механизма решения проблемы формирования основ инвестиционной политики на региональном уровне в Украине начала 2000-х годов. В результате проведенного исследования автором решена проблема научно-прикладного обоснования сущности инвестиционного процесса на региональном уровне в Украине. Подход к решению вышеназванной проблемы, а также обоснование эффективных форм обеспечения региональной инвестиционной политики осуществлены на базе реализации модели равновесного роста валового внутреннего продукта региона, расчёта мультипликатора инвестиций в отдельном регионе Украины, анализа закономерностей направленности специализации региона и обеспечения на данной основе эффективной и действенной региональной инвестиционной политики в Украине.

Цель диссертационной работы достигнута путём решения проблемы анализа факторов обеспечения равновесного роста валового внутреннего продукта региона на основе оценки его инвестиционной составляющей.

Результатом исследования явилось заключение о закономерном влиянии на инвестиционную политику на региональном уровне в Украине направленности специализации регионов. В результате исследования автором получены выводы относительно обеспечения эффективности инвестиционной политики на региональном уровне в зависимости от удельного веса топливно-энергетического комплекса в составе валового внутреннего продукта региона, а также от соотношения промышленного и сельскохозяйственного производства.

В диссертационной работе решение проблемы эффективной инвестиционной политики на региональном уровне правомерно предполагает использование законов экономического развития, размещения инвестиций и, на этой основе, экономического роста. В частности, используются законы А. Вагнера, закономерности обеспечения социально-экономического роста на региональном уровне на базе научно-прикладных разработок Дж. М. Кейнса.

Впервые результаты исследования подтверждены уровнем анализа инвестиционного рынка на региональном уровне с учётом принципов функционирования рынка денег. Данный подход закономерно относится к обеспечению функций двухзвенной банковской системы на региональном уровне: то есть проблема решена на уровне обоснования модели обеспечения оптимального уровня количества денег в обращении и, исходя из этого, влияния на уровень процентной ставки по кредитам и как следствие на эффективность инвестиционной политики.

Закономерным выводом диссертационной работы является положение о развитии и ведущей роли специализированных инвестиционных банков на региональном уровне. В результате проведенного исследования разработан механизм решения проблемы равновесия инвестиционного рынка на региональном уровне в Украине на основе учёта движения финансовых потоков в регионе в форме денежных средств предприятий, банков, сбережений населения, чистого экспорта, расходов областного бюджета. Функциональная роль инвестиций в форме их влияния на валовый внутренний продукт отдельного региона обоснована на базе расчёта мультипликатора инвестиций. Дана оценка факторам формирования эффективной инвестиционной политики в регионе. Обоснована направленность специализации в инвестиционной политике на региональном уровне. На базе математических методов предложены конструктивные подходы к регулированию инвестиционной политики в регионе. Результаты работы нашли применение в разработке "Долгосрочной программы привлечения инвестиций в развитие экономики Полтавской области до 2005 года", долгосрочной программы "Полтавщина – 2010", в составлении планов областных бюджетов 1997 – 2001 годов.

Ключевые слова: инвестиционная политика, региональная экономика, инвестиционный

рынок, мультипликатор инвестиций, хозяйственный механизм региона, размещение инвестиционных ресурсов, инновации.

Підписано до друку 17.12.2001.
Формат 60 x 84/16. Папір офсетний.
Обл.-вид. арк. 1,9. Тираж 100 прим.
Замовлення № 710/1.

Надруковано у ТОВ “Вега-Принт”.
83048, м. Донецьк, вул. Університетська, 78.
Тел. (0622) 55-12-94.